

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 7, Issue 4, December 2019, p. 24-36

Received	Reviewed	Published	Doi Number
24.10.2019	13.11.2019	25.12.2019	10.29228/ijlet.39459

**Language Functions in Public Transport Vehicles
in Terms of Turkish as Foreign Language Teaching**

Kemalettin DENİZ¹ & Yunus Emre ÇEKİCİ²

ABSTRACT

Each linguistic performance also has a function. In other words, using language means fulfilling a purpose. Therefore, the teaching of functional language comes to the forefront in contemporary foreign language teaching. In this context Common European Framework of Reference for Languages, the fundamental reference for language teaching in Europe, advocates the necessity of teaching the language functions that are based on real life communication rather than predetermined linguistic structures. As it is understood, it is aimed to improve students' communication skills in contemporary foreign language teaching. In order to achieve this aim, first of all, functional linguistic performance in social life areas should be described. In this study, it is aimed to determine the functional linguistic performance in public transport vehicles which is one of the social life areas. In this way, it is aimed to provide a database for teaching Turkish as a foreign language. In this qualitative study, observation method was used. Observation form was used as data collection tool. Data were collected from conversations in minibuses and buses in Adana and Mersin. Data were analyzed based on the qualitative content analysis steps. Three main functions have been identified in urban public transport: imparting and seeking information, deciding on and managing courses of action (suasion), and socializing.

Key Words: Turkish as foreign language teaching, language functions, speech acts, linguistics, public transport vehicles.

**Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Açısından
Toplu Taşıma Araçlarında Dil İşlevleri**

ÖZET

Her dil kullanımı aynı zamanda bir işlev taşımaktadır. Başka bir deyişle dili kullanmak demek, bir amacı yerine getirmek demektir. Bu nedenle çağdaş yabancı dil öğretiminde, işlevsel dil kullanımının öğretimi ön plana çıkmaktadır. Bu bağlamda Avrupa'da dil öğretiminin temel başvuru kaynağı olan Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi, önceden belirlenmiş dil yapılarından ziyade gerçek hayattaki iletişim durumlarını temel alan dil işlevlerinin öğretilmesi gerektiğini savunmaktadır. Anlaşıldığı üzere çağdaş yabancı dil öğretiminde, öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmek amaçlanmaktadır. Bu amacı gerçekleştirmek için öncelikle sosyal yaşam alanlarındaki işlevsel dil kullanımları betimlenmelidir. Bu çalışmada, sosyal yaşam alanlarından şehir içi toplu taşıma araçlarındaki işlevsel dil kullanımlarını tespit etmek amaçlanmıştır. Böylelikle yabancı dil olarak Türkçe öğretimine veri tabanı sunmak hedeflenmiştir. Nitel modeldeki bu çalışmada, gözlem yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak gözlem defteri kullanılmıştır. Veriler, Adana ve Mersin'deki dolmuş ve otobüslerdeki konuşmalardan toplanmıştır. Veriler, nitel içerik analizi adımlarına göre çözümlenmiştir. Şehir içi toplu taşıma araçlarında üç temel işlev tespit edilmiştir: bilgiyi araştırma ve açıklama, eylem planlarını yönetme ve karar verme (ikna) ve sosyalleşme işlevi.

Anahtar Kelimeler: Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, dil işlevleri, söz eylemler, dilbilim, toplu taşıma araçları.

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, kemalettindeniz@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-7531-490X.

² Öğr. Gör., Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi, yecekici@atu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0247-3779.

Giriş

Gerek dil felsefesi gerek de uygulamalı dilbilim alanında her dil kullanımının aynı zamanda bir işlev yerine getirdiği gerçeğinin gün yüzüne çıkmasıyla beraber, yabancı dil öğretiminde bilgiden ziyade işlevi temel alan yaklaşımlar ağırlık kazanmaya başlamıştır. Wittgenstein (2010), Austin (2007) ve Searle'ün (2000, 2011) ideal dilden çok gündelik dili; kurallardan çok kullanımı ve iletişimsel durumlarını merkeze alan değerlendirmeleri, dil felsefesinde önemli bir tartışma zemini yarattığı gibi aynı zamanda yabancı dil öğretiminde işlev odaklı yaklaşımlara da güçlü bir dayanak oluşturmuştur. Dilbilim ve dil öğretiminde Ogden ve Richards (1972), Halliday (1973), Wilkins (1976), Blondell, Higgins ve Middlemiss (1982), Brumfit (1987), Van Ek ve Trim (1990a, 1990b ve 2001), Brinker (2010) ve Bühler (2011) gibi araştırmacılar tarafından geliştirilen dil işlevleri listeleri de öğrencileri iletişimsel durumlara hazırlamayı amaç edinen program ve ders kitaplarına önemli katkılar sunmuştur. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak yabancı dil öğretiminde iletişimsel, işlevsel-kavramsal ve eylem odaklı yaklaşımı temel alan uygulamalar günden güne yaygınlaşmış; ders kitaplarının çoğu, bu yaklaşımlara göre hazırlanmaya başlamıştır.

Avrupa'da yabancı dil öğretiminin temel yol göstericisi olarak kabul edilen Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi'nde (Çerçeve Metin) gerçek yaşam durumlarına uygun, iletişim odaklı ve dil işlevlerine dayalı bir yabancı dil öğretim yaklaşımı temel alınmaktadır. Çerçeve Metin'de (CEFR, 2018) iletişimsel dil yeterliğinin iki temel ayağını oluşturan "Toplumdilbilimsel Yeterlikler" ve "Edimbilimsel Yeterlikler" ile ilgili bölümlerde, yabancı dil öğrencilerinin dil işlevlerine hâkim olması gerekliliği ifade edilmektedir. Toplumdilbilimsel yeterlik, dil kullanımının toplumsal boyutuyla başa çıkmak için gerekli bilgi ve becerilerle ilgilidir (CEFR, 2018, s. 137). Buna göre nezaket, mizahi dil kullanımları, deyimler, sosyalleşme ifadeleri, rutinler, toplumdilbilimsel yeterliği yansıtmaktadır (CEFR, 2018, s. 137). Edimbilimsel yeterlik başlığı altında ele alınan işlevsel yeterlik ise öğrencinin dilsel repertuarını kullanma esnekliği ve uygun bağlamlarda uygun toplumdilbilimsel seçimleriyle ilgilidir (CEFR, 2018, s. 139). Çerçeve Metin'de ele alınan bu özellikler, yabancı dil öğretiminde işlev odaklılığın önemini ortaya koymaktadır. Çünkü işleve dayanmayan bir yabancı dil öğretimi, öğrencilerin toplumdilbilimsel ve edimbilimsel durumlarla başa çıkmasını yeterince sağlayamamaktadır. Çerçeve Metin'den hareketle hazırlanan Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi (A1 Öncesi) (YEE, 2018) başlıklı kaynakta da öğretim sürecinde dil işlevlerinin önemi üzerinde durulmakta, bir dil işlevleri listesi sunulmaktadır. Türkiye Maarif Vakfı bünyesindeki okul öncesi, ilköğretim birinci kademe, ilköğretim ikinci kademe ve ortaöğretim seviyesinde yabancı dil olarak Türkçe öğretimine rehber oluşturmak amacıyla hazırlanan Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı (Türkiye Maarif Vakfı, 2019) da işlevsel dil öğretimi yaklaşımını esas almıştır. Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı'nda tema, kazanım, dil yapıları ve söz varlığı; dil işlevleriyle bütünleştirilerek sunulmuştur. Çerçeve Metin'de, Yunus Emre Enstitüsü tarafından hazırlanan rehberde ve Türkiye Maarif Vakfı tarafından hazırlanan programda önemle altı çizilen dil işlevlerinin öğretim sürecine aktarılabilmesi için, öncelikle iletişim durumlarına dayalı, ayrıntılı dil işlevleri listelerine gereksinim vardır.

Kapsayıcı bir dil işlevleri listesi, yabancı dil öğretiminde dil bilgisi-işlev ikililiğinin ortadan kalkmasına zemin hazırlayabilir. Soyut, işlevden yalıtılmış bir dil bilgisi öğretiminin, yabancı dil öğrencisine katkısının sınırlı olduğu hem deneyimlerle hem de akademik çalışmalarla kanıtlanmıştır. Bunun yerine belirli işlevlerin ön plana alındığı ve bu işlevleri gerçekleştiren dil bilgisi yapılarının içselleştirilmesinin sağlandığı bir öğretime gereksinim duyulmaktadır. Böyle bir eğitim, öğrencilerin

sadece dili bilmelerini değil, daha çok dili kullanmalarını ve gerçek iletişimsel durumlarla başa çıkmalarını sağlayacaktır. Bu hedef ise ancak ayrıntılarıyla betimlenmiş bir dil işlevleri listesiyle olanaklıdır. Türkçede dil işlevleriyle ilgili çalışmalar oldukça sınırlıdır. Yabancı dildeki literatürden yola çıkarak dilin betimleme, anlatım, toplumsal, çağrı ve yazınsal işlevleri üzerinde duran Kılıç (2002), bu işlevlerin alt işlevlerini ve tüm bunları oluşturan dil yapılarını ayrıntılarıyla ele almamıştır. Dolayısıyla yabancı dil olarak Türkçe öğretimine veri tabanı oluşturmak adına, belirli iletişimsel durumlara özgü dil işlevleri listelerinin oluşturulması bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Dilin, sözcenin, bir dil biriminin kullanılma amacı; söylem, metin ya da tümcede dil birimlerinin görevleri ya da gördükleri iş (İmer, Kocaman ve Özsoy, 2011, s. 161) şeklinde tanımlanan işlevi, yabancı dil öğretiminde merkeze almak ve bu alana kaynak oluşturmak için günlük yaşamda işleve dayalı dil kullanımlarını gözlemlemek, önemli bir başlangıç olabilir. Bu kapsamda öğrencilerin günlük sosyal yaşamda karşılaşacakları olası iletişimsel durumlar arasında yer alan şehir içi toplu taşıma araçlarındaki dil işlevlerini gözlemleyip listelemek, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde program ve materyal geliştirme çalışmalarına önemli katkılar sunabilir. Öğrencilerin sıkça kullandığı toplu taşıma araçlarında, dilin nasıl kullanıldığının betimlenmesi, öğretim sürecine veri tabanı oluşturabilir.

Yabancı dil öğretimi, Çerçeve Metin’de de ifade edildiği gibi dil kullanım alanlarına dayalı bir biçimde yapılmaktadır. Bu dil kullanım alanlarından biri de bütün yurttaşlara açık olan ortak paylaşım alanları, yani kamusal alanlardır. Toplu taşıma araçları, kamusal alanlardan biridir. Çerçeve Metin’de “Duyuruları ve Talimatları Anlama” başlığı altında A2 düzeyinde “Yaya olarak ya da toplu ulaşım araçları ile bir yerden bir yere nasıl gidileceği hakkında basit açıklamaları anlayabilir.” (MEB, 2013, s. 71) strateji ifadesi yer almaktadır. “İşlemler: Hizmet ile İlgili Konuşma” başlığı altında A2 düzeyinde “Basit seyahat bilgilerini alabilir ve otobüs, tren, taksi gibi toplu taşıma araçlarını kullanabilir; yol sorabilir, yol gösterebilir ve bilet alabilir.” (MEB, 2013, s. 82) strateji ifadesi yer almaktadır. Bu ifadeler, çerçeve metnin 2018’de güncellenen halinde de bulunmaktadır (CEFR, 2018). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Programı’nda da A1 ve A2 düzeyindeki dinleme ve okuma becerilerinde ulaşım ile ilgili bilgileri seçme, A1 ve A2 düzeyindeki yazma becerisinde ulaşım ile ilgili form doldurma kazanımları yer almaktadır. Adı anılan programda A1 ve A2 düzeyindeki dinleme, okuma, yazma ve sözlü etkileşim becerilerinde yol, yön, adres tarifiyle ilgili kazanımlar bulunmaktadır (Türkiye Maarif Vakfı, 2019). Buradan yola çıkarak A1 ve A2 düzeyindeki Türkçe öğrencilerinin toplu taşıma araçlarındaki dil kullanımlarına hâkim olması, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin hedefleri arasındadır, denebilir.

Türkiye’de yaşayan yabancı dil öğrencileri, şehir içi toplu taşıma araçlarında birçok farklı işlevin muhatabı olmakta, farklı işlevleri kullanmak zorunda kalmaktadır. Bu nedenle şehir içi toplu taşıma araçlarındaki dil kullanımları işlevsel açıdan incelenmeli, buradan hareketle Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için bir veri tabanı oluşturulmalıdır. Bunun için de şehir içi toplu taşıma araçlarında gözlem yaparak buradaki dil işlevlerinin ve bu işlevleri oluşturan dil yapılarının haritasını çıkarmak gerekmektedir.

Bu çalışmada, kamusal alan içinde önemli bir yer tutan şehir içi toplu taşıma araçlarındaki dil işlevlerini ve bunları oluşturan dil yapılarını tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaçla Adana ve Mersin’deki dolmuş ve otobüslerde gözlem yapılmıştır. 2018 yılında Kasım ve Aralık aylarında ve 2019 yılında Ocak ayında 100 farklı yolculukta şoför-yolcu ve yolcu-yolcu arasında gerçekleşen konuşmalar, araştırmacı tarafından gözlem defterine kaydedilmiş; ardından ortaya çıkan veriler dil

işlevleri ve bu işlevleri oluşturan dil yapıları açısından çözümlenmiştir. Araştırmanın Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında hazırlanacak program, ders kitabı, materyal ve ders içi etkinliklere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi açısından şehir içi toplu taşıma araçlarında kullanılan dil işlevlerini tespit etmeyi amaçlayan nitel bir araştırmadır. Yıldırım (1999, s. 10) nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamaktadır. Nitel modeldeki bu araştırmada veriler, gözlem yöntemiyle toplanmıştır. Veriler gerçek ortamda, araştırmacı tarafından gözlemlenmiş ve kayıt altına alınmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e göre (2013) gözlem, davranışı veya durumu doğrudan gözleme olanağı vererek araştırmacının çalışma konusuyla ilgili çok yönlü ve derinlemesine inceleme yapmasına yardım eden bir yöntemdir. Dolayısıyla gözlem yönteminin, bu araştırmanın amacına uygun olduğu düşünülmektedir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Adana ve Mersin'deki şehir içi toplu taşıma araçlarında, 100 farklı yolculukta kayıt altına alınan şoför-yolcu ve yolcu-yolcu arasında gerçekleşen konuşmalardan oluşmaktadır. Adana ve Mersin'de gözlem yapılmasına, Kalkınma Bakanlığının (2013) hazırladığı İllerin ve Bölgelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması başlıklı rapora göre karar verilmiştir. Bu rapora göre ikinci kademe gelişmiş iller arasında yer alan Adana, Türkiye'nin en gelişmiş 16. ilidir. Üçüncü kademe gelişmiş iller arasında yer alan Mersin de Türkiye'nin en gelişmiş 24. ilidir. Dolayısıyla bu iki ilde yapılan gözlemlerin, araştırmanın temsil gücünü artıracığı, genelleme yapmaya olanak tanıyacağı düşünülmektedir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak gözlem defteri kullanılmıştır. Gerçek yaşamdaki farklı dil işlevlerini tespit etmek amaçlandığı için önceden hazırlanmış bir gözlem formu kullanılmamış, şehir içi toplu taşıma araçlarında gerçekleşen diyaloglar araştırmacı tarafından gözlem defterine kaydedilmiştir. Gözlem defterine gözlemin gerçekleştiği şehir, tarih, saat, otobüs veya dolmuş hattı ve gözleme konu olan ifadeler kaydedilmiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırma Adana ve Mersin'deki şehir içi toplu taşıma araçlarında şoför-yolcu ve yolcu-yolcu arasındaki konuşmalara dayanmaktadır. Bu kapsamda gerçekleştirilen konuşmalar, araştırmacı tarafından gözlem defterine kaydedilmiştir. Gözlem süreci, 2018 yılı Kasım ve Aralık ayları ile 2019 yılı Ocak ayında gerçekleştirilen 100 farklı yolculuğu kapsamaktadır. Günün çeşitli saatlerinde, Adana ve Mersin'deki belediye otobüsleriyle beraber toplamda 10 farklı firmaya ait olan toplu taşıma aracında gerçekleştirilen gözlemlerde, araştırmacının sadece izleyici olduğu konuşmalar kaydedildiği gibi, aynı zamanda doğrudan etkin olduğu, yani iletişimin bir parçası olduğu diyaloglar da kayıt altına alınmıştır.

Daha önceden tanışan iki yolcunun kendi arasında gerçekleştirdikleri konuşmalar, şehir içi toplu taşıma aracına ait dil kullanım özelliklerini yansıtmadığı, daha çok kişisel sohbet öğeleri içerdiği için

kayıt altına alınmamıştır. Bununla beraber zaman zaman çıkan kavgalar, bağışmalar ve küfürleşmeler de, eğitsel ilkelere ve çalışmanın sınırlılığına uymadığı için kayıt altına alınmamıştır. Bunun dışında kalan tüm konuşmalar, gözlem defterine kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

Üç aylık gözlem sürecinin bitmesinin ardından, gözlem defterindeki veriler nitel içerik analizi basamaklarına göre çözümlenmiştir. Araştırma soruları doğrultusunda, dil işlevlerini betimleyebilmek için sırasıyla tema ve kategoriler belirlenmiştir. Temalar belirlenirken Avrupa Konseyi'nin dil işlevleriyle ilgili çalışmaları (Wilkins, 1973; Van Ek, 1975; Van Ek ve Trim, 1990a; 1990b; 2001; Green, 2012) göz önünde bulundurulmuştur. Ortaya çıkan bulgular, tablolar aracılığıyla yorumlanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Yapılan gözlem ve veri analizi sonucunda, şehir içi toplu taşıma araçlarında üç ayrı dil işlevinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Şehir içi toplu taşıma araçlarında "bilgiyi araştırma ve açıklama", "eylem planlarını yönetme ve karar verme" ve "sosyalleşme" başlığında toplanabilecek konuşmaların gerçekleştiği gözlemlenmiştir. Bu dil işlevlerine yönelik bulgular, aşağıda ele alınmaktadır.

Şehir İçi Toplu Taşıma Araçlarında Bilgiyi Araştırma ve Açıklama İşlevi

Günlük yaşamda insanlar arasında sürekli bilgi alışverişi olmaktadır. İnsan sosyal yaşamda karşısına çıkabilecek sorunlarla baş edebilmek için bilgilenmek istemekte, bunun için soru sormakta, davranışlarını da aldıkları yanıtlara göre biçimlendirmektedir. Şehir içi toplu taşıma araçlarında bilgiyi araştırma ve açıklama işlevine örnek gösterilebilecek birçok konuşma gerçekleşmektedir. Bu araştırmada, yolcu-şoför ve yolcu-yolcu arasında gerçekleşen soru-yanıtlar, bilgiyi araştırma ve açıklama işlevi başlığı altında değerlendirilmiştir. Bilgiyi araştırma ve açıklama işlevine ve bu işlevi oluşturan kategoriler ile dil yapılarına ilişkin bilgiler, Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Şehir İçi Toplu Taşıma Araçlarında Bilgiyi Araştırma ve Açıklama İşlevi

BİLGİYİ ARAŞTIRMA VE AÇIKLAMA İŞLEVİ		
Kategori	Dil Yapısı	Örnek İfade
Ücreti Sorma	ne kadar?	Mezitli ne kadar? Bir kişi Mezitli ne kadar?
	kaç lira?	Çarşı kaç lira? Bir kişi Pozcu kaç lira?
Ücret Hakkında Bilgi Verme	lira, kuruş, sayılar	Üç lira, 75 kuruş!
Güzergâhı Sorma	+DAn geçer mi?	Sular'dan geçer mi?
	+DAn geçiyor mu?	Bu otobüs Kenan Evren'in yakınından geçiyor mu?
	+DAn geçiyor musunuz?	Ulu Cami'nin oradan geçiyor musunuz?
	+A gider mi?	Forum'a gider mi?
	+A gidiyor mu?	Çarşı tarafına gidiyor mu?
Güzergâhı Sorma	+A gidiyor musunuz?	Balcalı'ya gidiyor musunuz?
	+A girer mi?	Kampüse girer mi?
	+A giriyor mu?	Üniversiteye giriyor mu?
Güzergâhı Sorma	+A giriyor musunuz?	Üniversiteye giriyor musunuz?
	mİ	BTÜ mü?
	Güzergâhı Hakkında Bilgi Verme	evet, hayır beden diliyle "evet" veya "hayır"
geçer, geçmez		Hayır, geçmez.

	gider, gitmez girer, girmez	
Güzergâhtan Emin Olmak İçin Sorma	değil mi?	Baraj Yolu, değil mi? Baraj Yolu'na gidiyor, değil mi? Şehir Hastanesi'nden geçiyor, değil mi?
Güzergâhı Onaylama veya Reddetme	evet, hayır beden diliyle "evet" veya "hayır"	Evet, Baraj Yolu.
	geçer, geçmez gider, gitmez girer, girmez	Hayır, geçmez.
Alternatifler Hakkında Bilgi Edinmek İçin Sorma	+A hangi araç gider? +A hangisi gider?	Yenişehir Belediyesi'ne hangi araç gider?
	+DAn hangi araç geçer? +DAn hangisi geçer?	Cemevi'nden hangisi geçer?
	geçti mi/geçecek mi?	26 geçti mi?
	ne zaman gelecek/geçecek?	28 ne zaman gelecek?
Alternatifler Hakkında Bilgi Verme	gider geçer girer	10 numara gider.
	+A bin!	Hayır, geçmez. 116'ya bin!
Ödemenin Niteliği Hakkında Bilgi Edinmek İçin Sorma	geçer mi?	Kart geçer mi? Para geçer mi?
Ödemenin Niteliği Hakkında Bilgi Verme	evet, hayır beden diliyle "evet" veya "hayır"	Evet.
	geçer, geçmez	Evet, kart geçer.
Yolcunun, İneceği Yer Hakkında Bilgi Edinmek İçin Sorması	+A geldik mi?	Şehir Hastanesi'ne geldik mi? Çaltana'ya geldik mi?
	+I geçtik mi?	Balcalı'yı geçtik mi? Savcılar'ı geçtik mi?
Şoförün, Yolcunun İneceği Yer Hakkında Bilgi Vermesi	henüz, daha gelmedik geçmedik	Henüz gelmedik. Daha geçmedik. Ben size haber vereceğim.
Şoförün Yolcunun Nerede İneceğini Sorması	nerede iniyor? nerede inecek?	Davultepe nerede iniyor?
	nerede ineceksiniz?	Nerede ineceksiniz?
	var mı? +DA inen var mı? +DA inecek var mı +DA inmek isteyen var mı?	Başka Davultepe var mı? Başka Tece'de inen var mı? Mezitli'de inmek isteyen var mı?
Yolcunun Şoföre İneceği Yer Hakkında Bilgi Vermesi	+DA	Plaj Yolu'nda! Kitapsan!
Şoförün Verilen Ücretin Karşılığını Sorması	+DAn ne alıyoruz? +DAn ne kesiyoruz?	10 liradan ne alıyoruz?
	+DAn kaç kişi kesiyoruz	50 liradan kaç kişi kesiyoruz
	neresi?	20 lira neresi?
	nerede inecek?	20 lira nerede inecek?
Yolcunun Verdiği Ücret Hakkında Bilgi Vermesi	Öğrenci, sivil, kişi	2 sivil, bir öğrenci! İki kişi.
	Yer (Özel İsim)	Mezitli! Pozcu!

Tablo 1 incelendiğinde, bilgiyi araştırma ve açıklama işlevinin altında on altı ayrı alt işlevin bulunduğu görülmektedir. Yolculuk esnasında kişi, gereksinimine göre kimi bilgileri sormakta ve sorularına yanıtlar almaktadır. Bu alt işlevler de çeşitli dil yapılarından oluşmaktadır. Bilgiyi araştırma ve açıklama işlevinin altında geniş zaman, şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman, gelecek zaman, var-yok cümleleri, soru cümleleri, sıfat-fiil ve zarf ile ilgili dil bilgisi yapıları yer almaktadır. Dolayısıyla şehir içi toplu taşıma araçlarındaki dil kullanımının aşama aşama öğretilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bütün işlevlerin ve yapıların bir arada değil, birbirini tamamlayacak şekilde aşamalandırılarak öğretilmesinin, çağdaş dil öğretim ilkelerine daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Tablo 1 incelendiğinde “geçmek” fiilinin iki ayrı anlamda kullanıldığı görülmektedir. “Sular’dan geçer mi?” ve “Kart geçer mi?” cümlelerinde, söz konusu fiilin iki farklı anlamı kullanılmaktadır. Bu nedenle, Türkçe yabancı dil olarak öğretilirken “geçmek” fiilinin anlamlarının ve örnek kullanımının da aşamalandırılarak öğretilmesi gerekliliği belirgindir. Bunun yanı sıra sözsüz iletişim öğeleri, özellikle beden diliyle “evet” ve “hayır” ifadeleri de temel düzeyde öğretilmesi gereken konular arasındadır. Beden dilinin kültürel farklılıklar içerdiği bilinen bir gerçektir. Bu nedenle öğrencileri sosyal yaşama hazırlayabilmek için temel düzeyde sözsüz iletişim öğelerine yer verilmelidir.

Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin en çok zorlandıkları konuların başında fiillerin ad durum ekleriyle beraber kullanımı gelmektedir (Çangal ve Başar, 2018; Candaş Karababa, 2009). Bu bakımdan, öğretim sürecinde şehir içi toplu taşıma araçlarında kullanılan fiillerin ad durum ekleriyle beraber kullanımları (+DAn geçmek, +A gitmek, +A gelmek, +I geçmek gibi) örnekleriyle beraber öğretilir.

Şehir İçi Toplu Taşıma Araçlarında Eylem Planlarını Yönetme ve Karar Verme İşlevi

Günlük yaşamda insan, gereksinimlerine göre farklı şeyler istemektedir. Hatta günlük yaşamın, istekler ve isteklere verilen yanıtlardan oluştuğu bile söylenebilir. İnsan yaşamı boyunca söz konusu istekler doğrultusunda eylemlerini yönetmekte ve karar vermektedir. Bu bakımdan dil kullanımında eylem planlarını yönetme ve karar verme işlevi oldukça önemlidir. Şehir içi toplu taşıma araçlarında da eylem planlarını yönetme ve karar verme işlevine örnek gösterilebilecek birçok konuşma gerçekleşmektedir. Bu çalışmada, yolcu-şoför ve yolcu-yolcu arasında gerçekleşen istekler ve bunlara verilen yanıtlar, eylem planlarını yönetme ve karar verme işlevi başlığı altında değerlendirilmiştir. Eylem planlarını yönetme ve karar verme işlevine ve bu işlevi oluşturan kategoriler ile dil yapılarına ilişkin bilgiler, Tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2. Şehir İçi Toplu Taşıma Araçlarında Eylem Planlarını Yönetme ve Karar Verme İşlevi

EYLEM PLANLARINI YÖNETME VE KARAR VERME		
Kategori	Dil Yapısı	Örnek İfade
Ücreti Verme	alır mısınız?	Bir öğrenci Erdemli alır mısınız?
	kişi, öğrenci, sivil	İki öğrenci!
Ücreti Uzatma	uzatır mısınız?	Bir öğrenci Erdemli uzatır mısınız?
Para Üstünü Verme	buyurun para üstü	Buyurun, para üstü! İki öğrenci, para üstü.
Para Üstünü Uzatma	-Allm	Para üstünü elden ele uzatalım.
Para Üstünü İsteme	-mİştİ	200 lira vermiştim.
Para Üstünü Verme	buyurun para üstü	Buyrun, 200 lira para üstü
Ücretini Vermeyenlerden Ücret İsteme	-Allm	Ücretini vermeyenler elden ele uzatalım.
	-sIn	Ücretini vermeyenler bir zahmet uzatsın.

	mİ	Başka parasını veremeyen var mı?
Aracın Havalandırılmasını İsteme	+I açar mısınız/açabilir misiniz? +I kapatır mısınız/kapatabilir misiniz?	Kapıyı açar mısınız? İçerisi çok havasız. Rica etsem klimayı kapatır mısınız? Şu camı açar mısınız, size zahmet?
Araç İçinde Düzeni Sağlama	-Ar mİsİnİz? -Abilir misiniz? -AlIm	Lütfen kapının ağzında durmayalım. Arka tarafa doğru yanaşalım. Havuza inelim. Arka tarafa doğru ilerler misiniz? Boş yerlere geçelim. İnmek isteyenlere yol verelim!
İnmek İsteme	müsait bir yer! müsait bir yerde! müsait bir yerde inebilir miyim?	Müsait bir yer! Müsait bir yerde inebilir miyim?
	Yer (Özel İsim) +DA	Beyazsaray! Durakta!
	inebilir miyim? +DA inebilir miyim? +Da inecek var. +DA indirir misiniz?	İnebilir miyim? Durakta inebilir miyim? Işıklarda inecek var. Belediye'de indirir misiniz?
	durabilir misiniz? +DA durur musunuz?	Durabilir misiniz? Merko Sitesi'nde durur musunuz?
	-INCA -DİktAn sonra +DAn sonra	Işıkları geçince! Işıkları geçtikten sonra inebilir miyim? Işıklardan sonra!
	buyurun evet +DA inecekler! +DA inmek isteyenler!	Buyurun, Beyazsaray! Evet, müsait bir yer! Durakta inecekler!
Geçmek için müsaade İsteme	maalesef yasak	Maalesef, durak harici indirmemiz yasak!
	müsaade eder misiniz? geçebilir miyim?	Müsaade eder misiniz? Şimdi ineceğim. Geçebilir miyim?
	beden diliyle müsaade isteme	
Geçmek için Müsaade Etme	buyurun! elbette! tabii ki!	Buyurun! Elbette! Tabii ki!
	beden diliyle müsaade etme	

Tablo 2 incelendiğinde eylem planlarını yönetme ve karar verme işlevinin altında on üç ayrı kategorinin bulunduğu görülmektedir. Yolculuk esnasında kişi, gereksinimine göre bazı şeyler istemekte ve bu isteklerine yanıtlar almaktadır. Bunlar, kategoriler şeklinde betimlenmiştir. Bu kategoriler de çeşitli dil yapılarından oluşmaktadır. Eylem planlarını yönetme ve karar verme işlevinin altında geniş zaman, istek kipi, emir kipi, yeterlik fiili, duyulan geçmiş zamanın hikâyesi ile ilgili dil yapıları yer almaktadır. Dolayısıyla şehir içi toplu taşıma araçlarındaki eylem planlarını yönetme ve karar verme işlevine yönelik Türkçe öğretiminin aşama aşama olması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bütün işlevler ve yapılar bir arada değil, birbirini tamamlayacak şekilde aşamalandırılmalıdır.

Şehir içi toplu taşıma araçlarında da sözsüz iletişim öğeleri sıklıkla kullanılmaktadır. Türkiye'de yaşayan yabancı dil olarak Türkçe öğrencileri, beden dilinin sıkça muhatabı olmaktadır. Bu bağlamda

A1 düzeyinde “evet” ve “hayır” ifadesinin beden dilindeki karşılığının çeşitli etkinliklerle öğretilmesi gerektiği söylenebilir.

Şehir İçi Toplu Taşıma Araçlarında Sosyalleşme İşlevi

İnsan sosyal bir varlık olduğu için, toplumda yaşayan diğer kişilerle bir ilişki kurmak zorundadır. Bu ilişki, bilgilenme ve isteme gibi zorunluluktan kaynaklanmayan; fakat toplumsal yaşamı düzenleyen nezaket ifadelerini kapsamaktadır. Dolayısıyla günlük yaşam, bir bakıma kişiler arasındaki ilişkinin yani sosyalleşmenin yönetildiği bir zaman dilimidir. Bu bakımdan dil kullanımında sosyalleşme işlevi oldukça önemlidir. Şehir içi toplu taşıma araçlarında da sosyalleşme işlevine örnek gösterilebilecek birçok konuşma gerçekleşmektedir. Bu araştırmada, yolcu-şoför ve yolcu-yolcu arasında gerçekleşen, nezaketle ilgili ve toplumsal yaşamın bir gereği olan konuşmalar sosyalleşme işlevi başlığı altında değerlendirilmiştir. Sosyalleşme işlevine ve bu işlevi oluşturan kategoriler ile dil yapılarına ilişkin bilgiler, Tablo 3’te sunulmaktadır.

Tablo 3. Şehir İçi Toplu Taşıma Araçlarında Sosyalleşme İşlevi

SOSYALLEŞME		
Kategori	Dil Yapısı	Örnek İfade
Selamlaşma	Kalıp Sözler	Merhaba! Günaydın! Selamünaleyküm! Aleykümselem!
Karşılıklı İyi Dileklerde Bulunma	Kalıp Sözler	İyi günler! Kolay Gelsin! Hayırlı İşler! Teşekkür ederim! Teşekkürler!
Rica Etme	-Abilir mİsInIz? -Ar mİsInIz?	Düğmeye basabilir misiniz? Rica etsem çantamı tutar mısınız?
Yardım Etme	-Abilmek	İsterseniz eşyalarınızı tutabilirim.
Yer Verme	Emir -AcAktİ	Geçin, oturun. Gel, böyle otur. Amca, şöyle geç. Şöyle buyurun isterseniz, iki durak sonra inecektim zaten.
Yer Verme Önerisine Olumlu Yanıt verme	Kalıp Sözler	Teşekkür ederim. Teşekkürler.
Yer Verme Önerisine Olumsuz Yanıt Verme	Zaten -AcAk	İnceğim zaten, teşekkürler. İnceğim şimdi.

Tablo 3 incelendiğinde sosyalleşme işlevinin altında yedi ayrı kategorinin bulunduğu görülmektedir. Yolculuk esnasında kişi, farklı kişilerle ilişki kurmakta, nezaket göstermekte veya toplumsal yaşamın gerektirdiği ifadeleri kullanmaktadır. Bu kategoriler de çeşitli dil yapılarından ve kalıp sözlerden oluşmaktadır. Kişiler arası ilişki işlevinin altında gelecek zaman, emir kipi, gelecek zamanın hikâyesi, yeterlik fiili hikâyesi ile ilgili dil yapıları ve kalıp sözler yer almaktadır.

Tablo 3’teki bulgular incelendiğinde şehir içi toplu taşıma araçlarındaki dil kullanımını öğretirken kalıp sözlere yer verilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır. Selamlaşma ve karşılıklı iyi dileklerde bulunma alt işlevleri genellikle kalıp sözlerle gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle öğretim sürecinde bu tür işlevlere ve kalıp sözlere yer verilmesi bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Dil işlevi, insanın dili kullanarak ulaşmak istediği veya doğrudan vardığı noktadır. İnsan günlük yaşamını dil işlevlerini kullanarak veya bunlara muhatap olarak geçirir. Bu nedenle öncelikle sosyal yaşam alanlarındaki dil işlevlerini betimlenmesi ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde buradan yararlanılması gerekmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada kamusal yaşam alanlarından şehir içi toplu taşıma araçlarındaki dil kullanımları incelenmiş ve yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından yorumlanmıştır. Bu kapsamda şehir içi toplu taşıma araçlarında bilgiyi araştırma ve açıklama, eylem planlarını yönetme ve karar verme ve sosyalleşme işlevleri tespit edilmiş ve ayrıntılı bir biçimde betimlenmiştir. Bilgiyi araştırma ve açıklama işlevinin altında on altı kategori; eylem planlarını yönetme ve karar verme işlevinin altında on üç kategori; sosyalleşme işlevinin altında yedi kategori tespit edilmiş ve bu işlevleri oluşturan dil yapıları tablolar aracılığıyla sunulmuştur. Ayrıca örnek olması bakımından gözlem kayıtlarına dayanan ifadelere de yer verilmiştir. Sözsüz iletişim öğelerinin ve kalıp sözlerin öğretim sürecinde dikkate alınması gerektiği yorumu yapılmış, dil işlevlerinin aşamalandırılarak öğretilmesi gerektiğinin altı çizilmiştir. Buradaki işlev ve kategorilerin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında hazırlanacak program, ders kitabı, materyal ve ders içi etkinliklere katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır.

Bilgiyi araştırma ve açıklama işlevi altında tespit edilen kategoriler şunlardır: ücreti sorma, ücret hakkında bilgi verme, güzergâhı sorma, güzergâh hakkında bilgi verme, güzergâhtan emin olmak için sorma, güzergâhı onaylama veya reddetme, alternatifler hakkında bilgi edinmek için sorma, alternatifler hakkında bilgi verme, ödemenin niteliği hakkında bilgi edinmek için sorma, ödemenin niteliği hakkında bilgi verme, yolcunun ineceği yer hakkında bilgi edinmek için sorması, şoförün yolcunun ineceği yer hakkında bilgi vermesi, şoförün yolcunun nerede ineceğini sorması, yolcunun ineceği yer hakkında bilgi vermesi, şoförün verilen ücretin karşılığını sorması, yolcunun verdiği ücret hakkında bilgi vermesi.

Eylem planlarını yönetme ve karar verme işlevi altında tespit edilen kategoriler şunlardır: ücreti verme, ücreti uzatma, para üstünü verme, para üstünü uzatma, para üstünü isteme, para üstünü verme, ücretini vermeyenlerden ücret isteme, aracın havalandırılmasını isteme, araç içinde düzeni sağlama, inmek isteme, inme isteğine yanıt verme, geçmek için müsaade isteme, geçmek için müsaade etme.

Sosyalleşme işlevi altında tespit edilen kategoriler şunlardır: selamlaşma, karşılıklı iyi dileklerde bulunma, rica etme, yardım etme, yer verme, yer verme önerisine olumlu yanıt verme, yer verme önerisine olumsuz yanıt verme.

Literatür incelendiğinde araştırma sonuçlarının bir boşluğa karşılık geldiği görülmektedir. Literatürde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi kapsamında iletişimsel durumların ve dil işlevlerinin gözlemlenmesini konu edinen bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Ancak Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde iş Türkçesi veya özel amaçlı Türkçeyi konu edinen bazı çalışmalara rastlamak olanaklıdır. Temizyürek, Çangal ve Yörüsün (2015), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bankacılık alanında kullanılacak örnek öğretim programı ile terimler sözlüğü hazırlamış ve bu kapsamda ders kitaplarında dikkat edilmesi gereken öğeleri belirlemiştir. Bu çalışmadan hareketle Çangal ve Yörüsün (2017) bir başka çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bankacılık Türkçesi ders kitabının bir ünitesini tartışmaya sunmuştur. Çangal ve Başar (2016), Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde turizm alanında kullanılmak üzere öğretim programı, terimler sözlüğü ve konuşma kılavuzu hazırlamıştır. Alkol (2016), Türkçe askerî eğitim alacak yabancı öğrencilerin

ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak jandarma mesleğine yönelik bir sıklık sözlüğü geliştirmiştir. Ulutaş (2016), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim görecek yabancı uyruklu öğrenciler için özel amaçlı Türkçe öğretim programı geliştirmiştir. Tüfekçioğlu (2018), Türkçenin sosyal bilimler alanındaki teknik ve akademik sözcüklerinin belirlenmesi ve yabancı dil olarak akademik Türkçe derslerinde yararlanılmak üzere eğitim amaçlı akademik sözcük listesi hazırlamıştır. Literatürdeki bu çalışmaların tamamı, belirli alanlara özgü, o alana özel bir ilgisi olan öğrencilere yöneliktir. Bizim çalışmamız ise, literatürde üzerinde çok durulmayan günlük yaşam becerilerine ve kamusal alana yönelik bir veri tabanı sunması bakımından özgün değer taşımaktadır.

Literatürdeki boşluktan ve çalışmanın bulgularından hareketle aşağıdaki öneriler dile getirilebilir:

- Şehir içi toplu taşıma araçlarında kullanılan birtakım işlevler, bu işlevleri oluşturan kategoriler ve dil yapıları belirlenmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisine dayalı işlevlerden çok, belirli iletişim durumlarını merkeze alan ve işleve dayalı bir dil bilgisi öğretimine gereksinim duyulmaktadır. Bu çalışmanın bulguları, yabancı dil olarak Türkçenin işlev odaklı öğretimine kaynak oluşturabilir.
- Bu çalışmadan yola çıkarak A1 ve A2 düzeyinde şehir içi toplu taşıma araçlarındaki dil kullanımını örnekleyen diyaloglar hazırlanabilir, etkinlikler tasarlanabilir.
- Bu çalışmanın bulguları temel alınarak A1 ve A2 düzeyinde okuduğunu anlama soruları geliştirilebilir.
- Tablo 1, 2 ve 3'teki işlevler, karşılıklı konuşma etkinlikleri için kaynak olabileceği gibi yaratıcı drama çalışmaları için de veri oluşturabilir.
- Şehir içi toplu taşıma araçlarında birden fazla işlev bulunmakta, bu işlevler de farklı dil bilgisi yapılarıyla oluşturulmaktadır. Bu nedenle söz konusu işlevlerin, sadece A1 düzeyinde öğretilmesinin dil öğretim ilkeleriyle bağdaşmayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada listelenen dil işlevleri, aşamalandırılarak birden fazla düzeyde öğretilmelidir.
- Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin sıklıkla sorun yaşadığı ad durum eklerinin öğretiminde de çalışmanın bulgularından yararlanılabilir.
- Gözlemler, günlük iletişimde sözsüz iletişim öğelerinin ve kalıp sözlerin ne kadar önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur. Bu nedenle Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sözsüz iletişim öğelerine ve kalıp sözlere önem verilmesi gerektiği tekrar ortaya çıkmıştır.
- Yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerinin hangi kamusal alanlarda hangi dil kullanımına ihtiyaç duydukları belirlenmelidir. İhtiyaç analizine dayalı işlevsel dil öğretimi, öğrencilerin derse ilgisini artıracaktır.
- Bu çalışma sadece şehir içi toplu taşıma araçlarıyla sınırlıdır. Bunun yanı sıra günlük yaşama ilişkin kapsamlı araştırmalara gereksinim vardır. Günlük yaşama yönelik işlev odaklı araştırmalar, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine sezgisel değil, akademik bir zemin sağlayacaktır.
- Chomsky'nin ileri sürdüğü "dilini sonlu kurallarına karşı sonsuz anlatım olanağı taşıdığı savı" (2001, s. 38), araştırmacılar tarafından listelenen dil işlevlerinin sürekli gözden geçirilmesini ve yenilenmesini zorunlu kılmaktadır. Bu çalışmada listelenen işlevler, yeni koşullara ve gereksinimlere göre sürekli yeniden değerlendirilmeli ve güncellenmelidir.

Kaynakça

- Austin, J. L. (2007). *Söylemek ve yapmak* (L. Aysever, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Alkol, N. (2016). *Jandarma mesleğine yönelik sıklık sözlüğü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Blondell, J., Higgins, J. & Middlemiss, N. (1982). *Function in English*. Oxford: Oxford University.
- Brinker, K. (2010). *Linguistische Textanalyse. Eine Einführung in Grundbegriffe und Methoden*. Berlin: Erich Schmidt.
- Brumfit, C. F. (1987). *The Functional-notional approach: from theory to practice*. England: Oxford University Press.
- Bühler, K. (2011). *Theory of language the representational function of language* (D. F. Goodwin, Çev.). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Candaş Karababa, Z. C. (2009). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ve karşılaşılan sorunlar. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42 (2), 265-277.
- CEFR (2018). *Common European framework of reference for languages: learning, teaching, assessment*. Council of Europe.
- Chomsky, N. (2001). *Dil ve zihin* (A. Kocaman, Çev.). Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Çangal, Ö. ve Başar, U. (2016). Türkçe öğrenen İranlılar için turizm Türkçesi öğretim programı, terimler sözlüğü ve konuşma kılavuzu denemesi. *Turkish Studies*, 11 (3), 707-734.
- Çangal, Ö. ve Başar, U. (2018). Yabancılar Türkçe öğretiminde ad durum eklerinin yan işlevlerinin öğretilmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 7 (19), 155-189.
- Çangal, Ö. ve Yörüsün, S. (2017). Özel amaçlı Türkçe öğretimi ders kitabı önerisi: bankacılık Türkçesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6 (4), 2669-2693.
- Green, A. (2012). *L'anguange functions revisited theoretical and empirical bases for language construct definition across the ability range*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Halliday, M. A. K. (1973). *Explorations in the functions of language*. London: Edward Arnold.
- İmer, K., Kocaman, A. & Özsoy, A. S. (2011). *Dilbilim sözlüğü*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- Kalkınma Bakanlığı (2013). *İllerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması araştırması (SEGE-2011)*. Ankara: Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.
- Kılıç, V. (2002). *Dilin işlevleri ve iletişim*. İstanbul: Papatya Yayıncılık.
- MEB (2013). *Diller için Avrupa ortak öneriler çerçevesi öğrenim, öğretim ve değerlendirme*. TELC: Frankfurt.
- Ogden, C. K. & Richards, I. A. (1972). *Meaning of meaning*. New York: A Harvest Book.
- Searle, J. R. (2000). *Söz edimleri* (L. Aysever, Çev.). İstanbul: Ayraç Yayınevi.
- Searle, J. R. (2011). *Söylemek ve anlatmaya çalışmak* (L. Aysever, Çev.). İstanbul: Bilgesu Yayınları.
- Temizyürek, F., Çangal, Ö. ve Yörüsün, S. (2015). Yabancılar Türkçe öğretiminde iş Türkçesi öğretim programı, ders kitabı ve terimler sözlüğü denemesi: bankacılık örneği. *Zeitschrift für die Welt der Türken*, 7 (2), 87-111.

- Tüfekçioğlu, B. (2018). *Yabancı dil olarak akademik Türkçe: sosyal bilimlerde akademik ve teknik söz varlığı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Türkiye Maarif Vakfı (2019). *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programı*. İstanbul: Bayem Ajans Promosyon Medya Rek. Org. Matbaa ve Bilişim Hizmetleri.
- Ulutaş, M. (2016). *Türkiye’de yükseköğrenim görecekt yabancılar için özel amaçlı Türkçe öğretimine yönelik program geliştirme: Bir model önerisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Van Ek, J. A. (1975). *Systems development in adult language learning: the threshold level in a European Unit/credit system for modern language learning by adults*. Strasbourg: Council of Europe.
- Van Ek, J. A. & J. L. M. Trim (1990a). *Threshold 1990*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Van Ek, J. A. & J. L. M. Trim (1990b). *Waystage 1990*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Van Ek, J. A. & J. L. M. Trim (2001). *Vantage*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wilkins, D. A. (1973). The linguistic and situational content of the common core in a unit/credit system. Strasbourg: Council of Europe.
- Wilkins, D. A. (1976). *Notional syllabuses*. Oxford: Oxford University Press.
- Wittgenstein, L. (2010). *Felsefi soruşturmalar* (H. Barışcan, Çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- YEE (2018). *Yabancı dil olarak Türkçe ilk kazanımlar için başvuru rehberi*. Ankara: Yunus Emre Enstitüsü.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel araştırma yöntemlerinin temel özellikleri ve eğitim araştırmalarındaki yeri ve önemi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 23, 7-17.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.